

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ
يُوسُفَ لَوْ لَا أَن تَفَنِّدُونِ (94) قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي
ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ (95) فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ
عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي
أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (96) قَالُوا يَا أَبَانَا
اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ (97) قَالَ سَوْفَ
أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (98) فَلَمَّا
دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا
مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ (99) وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى
الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ
رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ
بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَ جَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ

مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَ بَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
 رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (100)
 رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَ عَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ
 الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي
 فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَ أَلْحِقْنِي
 بِالصَّالِحِينَ (101) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ
 إِلَيْكَ وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَ هُمْ
 يَمْكُرُونَ (102) وَ مَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَ لَوْ حَرَصْتَ
 بِمُؤْمِنِينَ (103) وَ مَا تَسَأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنَّ هُوَ
 إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ (104)

When the caravan left (Egypt), their father said: "I do indeed
 scent the presence of Joseph: Nay, think me not a dotard." They
 said: "By Allah! Truly thou art in thine old wandering illusion."
 Then when the bearer of the good news came, He cast (the shirt)

~~~~~

over his face, and he forthwith regained clear sight. He said: "Did I not say to you, 'I know from Allah that which ye know not?'" They said: "O our father! Ask for us forgiveness for our sins, for we were truly at fault." He said: "Soon will I ask my Lord for forgiveness for you: for he is indeed oft-forgiving, most merciful." Then when they entered the presence of Joseph, he provided a home for his parents with himself, and said: "Enter ye Egypt (all) in safety if it please Allah." And he raised his parents high on the throne (of dignity), and they fell down in prostration, (all) before him. He said: "O my father! This is the fulfilment of my vision of old! Allah hath made it come true! He was indeed good to me when He took me out of prison and brought you (all here) out of the desert, (even) after Satan had sown enmity between me and my brothers. Verily my Lord understandeth best the mysteries of all that He planneth to do, for verily He is full of knowledge and wisdom. "O my Lord! Thou hast indeed bestowed on me some power, and taught me something of the interpretation of dreams,- O Thou creator of the heavens and the earth! Thou art my Protector in this world and in the Hereafter. Take Thou my soul (at death) as one submitting to Thy will (as a Muslim), and unite me with the righteous." Such is one of the stories of what happened unseen, which We reveal by inspiration unto thee; nor wast thou (present) with them then when they concerted their plans together in the process of weaving their plots. Yet no faith will the greater part of mankind have, however ardently thou dost desire it. And no reward dost thou ask of them for this: it is no less than a message for all creatures.

جب یہ قافلہ (مصر سے) روانہ ہوا تو ان کے باپ نے (کنعان میں) کہا "میں

یوسفؑ کی خوشبو محسوس کر رہا ہوں، تم لوگ کہیں یہ نہ کہنے لگو کہ میں

بڑھاپے میں سٹھیا گیا ہوں۔" گھر کے لوگ بولے "خدا کی قسم آپ ابھی تک

اپنے اسی پرانے خبط میں پڑے ہوئے ہیں۔" پھر جب خوش خبری لانے والا

آیا تو اس نے یوسفؑ کا قمیص یعقوبؑ کے منہ پر ڈال دی اور یکایک اس کی بینائی

عود کر آئی۔ تب اس نے کہا "میں تم سے کہتا نہ تھا؟ میں اللہ کی طرف سے وہ

کچھ جانتا ہوں جو تم نہیں جانتے۔" سب بول اٹھے "ابا جان، آپ ہمارے

گناہوں کی بخشش کے لیے دعا کریں، واقعی ہم خطا کار تھے۔" اُس نے کہا

"میں اپنے رب سے تمہارے لیے معافی کی درخواست کروں گا، وہ بڑا

معاف کرنے والا اور رحیم ہے۔" پھر جب یہ لوگ یوسفؑ کے پاس پہنچے تو

اُس نے اپنے والدین کو اپنے ساتھ بٹھالیا اور اپنے سب کنبے والوں سے کہا

"چلو، اب شہر میں چلو، اللہ نے چاہا تو امن چین سے رہو گے۔" (شہر میں

داخل ہونے کے بعد) اس نے اپنے والدین کو اٹھا کر اپنے پاس تخت پر بٹھایا

اور سب اس کے آگے بے اختیار سجدے میں جھک گئے۔ یوسفؑ نے کہا، "ابا

جان، یہ تعبیر ہے میرے اُس خواب کی جو میں نے پہلے دیکھا تھا، میرے رب

نے اسے حقیقت بنادیا۔ اس کا احسان ہے کہ اُس نے مجھے قید خانے سے نکالا،
 اور آپ لوگوں کو صحرا سے لا کر مجھ سے ملا یا حالانکہ شیطان میرے اور
 میرے بھائیوں کے درمیان فساد ڈال چکا تھا۔ واقعہ یہ ہے کہ میرا رب غیر
 محسوس تدبیروں سے اپنی مشیت پوری کرتا ہے، بے شک وہ علیم اور حکیم
 ہے۔ اے میرے رب، تو نے مجھے حکومت بخشی اور مجھ کو باتوں کی تہ تک
 پہنچنا سکھایا۔ زمین و آسمان کے بنانے والے، تو ہی دنیا اور آخرت میں میرا
 سرپرست ہے، میرا خاتمہ اسلام پر کر اور انجام کار مجھے صالحین کے ساتھ
 ملا۔" اے نبی، یہ قصہ غیب کی خبروں میں سے ہے جو ہم تم پر وحی کر رہے
 ہیں، ورنہ تم اُس وقت موجود نہ تھے جب یوسفؑ کے بھائیوں نے آپس میں
 اتفاق کر کے سازش کی تھی۔ مگر تم خواہ کتنا ہی چاہو ان میں سے اکثر لوگ مان
 کر دینے والے نہیں ہیں۔ حالانکہ تم اس خدمت پر ان سے کوئی اجرت بھی
 نہیں مانگتے ہو۔ یہ تو ایک نصیحت ہے جو دنیا والوں کے لیے عام ہے۔

जब यह काफ़िला (मिस्र से) रवाना हुआ तो उनके बाप ने (कनआन में) कहा, "मैं यूसुफ़ की खुशबू महसूस कर रहा हूँ, तुम लोग कहीं यह

न कहने लगे कि मैं बुढ़ापे में सठिया गया हूँ ।” घर के लोग बोले, “खुदा की कसम, आप अभी तक अपने उसी पुराने खब्त में पड़े हुए हैं ।” फिर जब खुशखबरी लानेवाला आया तो उसने यूसुफ का कमीस याकूब के मुँह पर डाल दिया और यकायक उसकी बिनाई औद कर आई । तब उसने कहा, “मैं तुमसे कहता न था? मैं अल्लाह की तरफ से वह कुछ जानता हूँ जो तुम नहीं जानते ।” सब बोल उठे, “अब्बा जान, आप हमारे गुनाहों की बखशिश के लिए दुआ करें, वाकई हम खताकार थे ।” उसने कहा, “मैं अपने रब से तुम्हारे लिए माफ़ी की दरखास्त करूँगा, वह बड़ा माफ़ करनेवाला और रहीम है ।” फिर जब ये लोग यूसुफ के पास पहुँचे तो उसने अपने वालिदैन् को अपने साथ बिठा लिया और (अपने सब कुंभेवालों से) कहा, “चलो अब शहर में चलो, अल्लाह ने चाहा तो अमन-चैन से रहोगे ।” (शहर में दाखिल होने के बाद) उसने अपने वालिदैन् को उठाकर अपने पास तख्त पर बिठाया और सब उसके आगे बेइखतियार सज्दे में झुक गए । यूसुफ ने कहा, “अब्बा जान, यह ताबीर है मेरे उस ख़ाब की जो मैंने पहले देखा था । मेरे रब ने उसे हकीकत बना दिया । उसका एहसान है कि उसने मुझे कैदखाने से निकाला, और आप लोगों को सहारा से लाकर मुझसे मिलाया, हालाँकि शैतान मेरे और मेरे भाइयों के दरमियान फ़साद डाल चुका था । वाकिआ यह है कि मेरा रब ग़ैर-महसूस तदबीरों से अपनी मशीयत पूरी करता है, बेशक वह अलीम और हकीम है । ऐ मेरे रब, तूने मुझे हुक्मत बखशी और मुझको बातों की तह तक पहुँचना सिखाया । ज़मीन व आसमान के बनानेवाले, तू ही दुनिया और आखिरत में मेरा सरपरस्त है, मेरा खात्मा इस्लाम पर कर और

~~~~~

अंजामेकार मुझे सालिहीन के साथ मिला ।” ऐ नबी, यह किस्सा गैब की खबरों में से है जो हम तुमपर वहय कर रहे हैं, वरना तुम उस वक़्त मौजूद न थे जब यूसुफ़ के भाइयों ने आपस में इतिफ़ाक़ करके साज़िश की थी । मगर तुम खाह कितना ही चाहो इनमें से अकसर लोग मानकर देनेवाले नहीं हैं । हालाँकि तुम इस ख़िदमत पर उसनसे कोई उजरत भी नहीं माँगते हो । यह तो एक नसीहत है जो दुनियावालों के लिए आम है ।

~~~~~